

Fenomenologie les 1 – 11 januari 2024 – kruidentuin Guusje.

Gaande het fenomenologie proces, is het zaak om waar mogelijk alle gegevens zodanig te verzamelen, dat er een geheel kan ontstaan. Dat geheel betreft dan al hetgeen we middels de onderscheiden stappen al onderzoekend gaan inventariseren.

Stap voor stap ontstaat zowel het beeld als het begrip van hetgeen we met elkaar bijeen trachten te brengen.

Het is belangrijk om voor jezelf een dagboek bij te houden, waarin jij je bevindingen en je ingevingen kunt opschrijven. Het kan deels de informatie betreffen, die hier in de cursus aan de orde komt, maar het kunnen ook ingevingen betreffen, die binnenvallen net voor je gaat slapen, of als je opstaat en of ergens overdag. Wanneer een gedachte opkomt, noteer dat dan in je dagboek, dat is belangrijk. Iedere samenkomst gebruiken we om dat met elkaar te delen.

Uit zijn eerste leerproces kan een fenomenoloog vertellen, dat hij bijvoorbeeld er drie jaar over gedaan heeft om iets te begrijpen van een aardappel. Hoe hij groeit en hoe die zich laat zien in zijn groei en bloei. Na verloop van tijd begreep hij een beetje wat een aardappel op deze aarde doet en wat hij ons brengt, waarom hij uit Amerika komt en met de ontdekkingsreizen naar Europa kwam. Om het gedrag van een aardappel goed te kunnen vervolgen, legde hij bijvoorbeeld een aardappel niet in de grond maar op de grond, zodat hij iedere dag kon bekijken hoe de aardappel zich gedroeg? Dat vraagt tijd en ruimte en vooral het nodige geduld om dat in je eentje te kunnen vormgeven. Het moge duidelijk zijn, dat je als groep meer werk kunt verzetten dan in je eentje, niet voor niets is teamwork, zoals in heel veel onderzoek, in deze van groot belang.

Een ander niet minder belangrijk middel om dit fenomenologische onderzoekswerk vorm te kunnen geven, is om vanuit ieders eigenheid tezamen een groepsziel te bewerken. Aangezien het 'wezen' van een plant zeer complex is, kan de vorming van een 'groepsziel' daaraan dienstbaar worden. Immers er valt met de onderscheiden talenten in groepsverband genoeg te onderzoeken en evenzeer in kaart te brengen wat er zich zoal voordoet m.b.t. dit plantwezen. Naarmate we de plant leren onderzoeken, zullen we elkaar ook leren kennen en waarderen, hetgeen bijdraagt aan de teamvorming en aan het in beeld brengen en begrijpen van de te onderzoeken plant. Dat vraagt dat we vandaag stapsgewijs gaan onderzoeken welke plant, middels onze gewaarwordingen en waarnemingen, zich wil aandienen.

Gebruikelijk zet Alfons eerst uiteen wat het doel van fenomenologie is en de methode. Daarbij wil hij vooraf zeggen, dat het niet allemaal in één keer duidelijk hoeft te zijn, dat men meteen helder zou moeten hebben wat men met fenomenologie beoogt.

Fenomenologie begint met Goethe. Steiner heeft het Goetheanum naar hem vernoemd en in het Goethe archief gewerkt en over hem gepubliceerd. Goethe is begonnen met het licht fenomenologisch te onderzoeken, echter anders dan Newton, die in "1704, Optick publiceerde. Hij toonde met zijn bekende prisma-experiment aan, dat wit licht is samengesteld uit alle kleuren van de regenboog: verder ontleden van die kleuren bleek niet mogelijk en samengevoegd leveren deze kennelijk elementaire kleuren weer wit licht op. Licht bestond volgens Newton uit deeltjes, waarmee hij breking en weerkaatsing van licht verklaarde. Dit deeltjesmodel werd later vervangen door het golfmodel van zijn oudere tijdgenoot Christiaan Huygens, dat interferentie makkelijker kon verklaren. Pas in de 20e eeuw werd er toch weer een deeltjesaspect onderkend aan licht in deze het foton." Je ziet hiermee dat licht zeker geen eenvoudig fenomeen betreft. (Bron: zie Wikipedia voor verdere info.)

Ook Goethe heeft in een groot deel van zijn leven een indrukwekkende reeks van proeven ontwikkeld om middels concrete visuele waarnemingen de werking van het licht en de onderscheiden kleuren te kunnen onderzoeken en heeft daar ook nauwgezet verslag van gedaan in zijn boek Zur Farbenlehre, 1810. Het betreft hier geen natuurwetenschappelijke theorie, maar wel

een nauwgezet empirisch onderzoek middels concrete waarnemingen en deels ook gewaarwordingen, echter vanuit een geheel andere optiek dan Newton. (Zie verder Wikipedia, de kleurenleer van Goethe).

Je kunt dus enerzijds de vraag stellen, wat is licht, hetgeen Newton ondernam en anderzijds kan je de vraag stellen, wie is het licht, hetgeen Goethe ondernam. Uit eigen ervaring kennen we het onderscheid tussen licht en donker en dat ervaren we als de afwezigheid van licht, maar daarmee weten we nog niet wat licht is, zeker als je je realiseert, dat je het licht als zodanig niet kan zien, maar alleen middels de voorwerpen waarop het licht valt. Betreft licht enkel een fysisch fenomeen en of ook een psychisch fenomeen? Wel ervaren we dat licht iets anders met ons doet dan de afwezigheid van licht. De vraag naar het wie en wat wordt dus mede bepaald door hoe je dat onderzoek vorm geeft, los van de vraag naar het waarom van de betreffende fenomenen.

Als de empirische wetenschap ontstaat, vangt een paar eeuwen later o.a. in deze met Goethe een 2^e stroom aan met zijn fenomenologische onderzoekingen inzake het licht en de wijze waarop een plant groeit en bloeit. De empirische wetenschap onderzoekt de materiële kant van de werkelijkheid, dat is zeker geen eenvoudig weg, als je in aanmerking neemt hoe in de loop van de tijd de ene ontdekking na de andere aan het licht moet worden gebracht door helder denken, waarnemen, hypothese vorming, experimenten en toetsing alvorens er regels en wetten konden worden opgesteld. Juist ook wat betreft het licht als een te onderzoeken fenomeen en of feit.

In de voortgang van de empirische wetenschap is echter de mythische optiek op de achtergrond geraakt, in deze wordt dat benoemd als een paradigma wisseling. In en vanuit het mythische paradigma zag men veelal alles wat op de aarde was en leeft, als een wezen. Een geestelijke-ziele wezen. Dat geldt voor de dieren, voor de planten en dat geldt ook voor de aarde. Toentertijd moeder aarde en vader hemel genoemd. Maar men moet voorzichtig blijven, want bij de Egyptenaren is de vader aarde en de moeder hemel. De achtergrond hiervan laat ik nu achterwege. In den beginne beschikten de mensen, die nog zeer met de natuur verbonden leefden, van binnenuit over een aanleg, een sensibiliteit, om te speuren, waarvoor deze of gene kruid goed was. Daar zijn zoveel voorbeelden van. Dat vermogen hebben wij altijd nog in onszelf. Door scholing kunnen we dat vermogen weer verder ontwikkelen.

Fenomenologie probeert met de waarneming datgene voor waar te nemen wat men voor zover mogelijk concreet intersubjectief toetsbaar empirisch kan zien. De waarnemingen moeten zo precies zijn, dat wat ik waarneem, ook door ieder van ons waargenomen kan worden. Als anderen het niet waar kunnen nemen, heb ik iets waargenomen want ik zelf geconstrueerd heb.

Het meeste wat we waarnemen, hebben we niet altijd sec waargenomen, maar 'denken' we, dat we het waargenomen hebben. Dat is empirisch onderzocht. We hebben slechts één gezichts-zenuw om visuele informatie van buiten naar binnen te kunnen geleiden, maar 9 gezichts-zenuwen om te construeren wat we zien. Wanneer een blinde weer het gezichtsvermogen terugkrijgt, dan is hij niet meteen in staat om iets te zien. Kunnen zien betreft een construct. Dat betekent dat we ook met de planten onze waarnemingen nog moeten 'construeren'. Als ik een foto maak, kan ik vastleggen hoe die plant eruit ziet. De foto staat dan in mijn camera, maar bij wijze van spreken nog niet in mijn hersenen. Het is dus nog niet zo eenvoudig om een betreffende plant heel precies op onze occipetale kwab te krijgen, in deze het achterdeel van onze hersenen waar visuele info wordt verwerkt.

Wat is het belangrijke van de waarnemingen? Dat moet je vele malen doen. Als ik ieder week stapsgewijs en fasegewijs via gedetailleerde waarnemingen mij een beeld vorm van de plant, dan kan ik na enige tijd, al deze onderscheiden beelden, stuk voor stuk in tijd en in ruimte terughalen in mijn geheugen en als in een film achter elkaar zetten en afdraaien. Dan kan ik dat werkelijk voor mijn geestesoog zien. Dat inprenten van de waarnemingen wordt dan in ons etherlichaam bij wijze van spreken ingeprint en of afgebeeld. Dan gaat dat in ons werken of zijn werk doen. Het etherlichaam wordt ook het vitale lichaam genoemd.

De wetenschap postuleert dat ons geheugen zich in de hersenen bevindt. Dat is ook feitelijk aantoonbaar. Want wanneer onze hersenen beschadigd raken, kunnen we onderscheiden in neurologische functies verliezen, waaronder ons geheugen. Vanuit het gedachtengoed van de antroposofie echter, die vanuit de optiek betreffende de wezensleden werkt, is het belangrijk dat alles wat we opnemen, ook afgedrukt wordt in het etherlichaam/vitale/energetische lijf. Waarom is dat belangrijk? Juist vanwege dat vitaliseringsproces. Men kan het kruid eten, een tinctuur nemen, een thee drinken, dan zal het op verschillende manieren in ons uitwerken. Wanneer we dat beeld van deze plant in ons afdrukken, zal dat ook werken, dat vitaliseert ons. Een week Fenomenologie revitaliseert proefondervindelijk de hele groep is onze ervaring.

Vroeger was van buiten leren nog heel gebruikelijk. Zelfs in mijn opleiding als filosoof was van buiten leren nog eerder regel dan uitzondering. De prof onderzocht dat ook alvorens het tentamen aan te vangen, door het boek op willekeurige bladzijden open te slaan, de zin op te lezen, waarna de getentamineerde het moest aanvullen. Als blijkt dat het geleerde ook gememoriseerd was, kon het tentamen aanvangen in de vorm van een onderzoekend bevragen. Dit soort van buiten leren behoort nog tot een oeroude scholing en of training. Het betreft dan niet een slaafs van buiten leren, maar een actief van binnenuit kunnen memoriseren. Zo was er een hoogleraar die op hoge leeftijd nog 7 Semitische dialecten ging leren om een pas gevonden manuscript te kunnen vertalen.

Dit gegeven kan men ook zien in oude tradities, waarin de betreffende sagen, mythen en sprookjes mondeling werden overgeleverd, door het aan elkaar door te vertellen. Ook in de Islam wordt nog altijd gememoriseerd en moet men delen van de Koran van buiten leren. Dat lijkt nu op indoctrinatie, maar de essentie van het van buiten leren heeft diepere wortels dan men vermoedt. Wat men op een zorgvuldige wijze naar binnen brengt, kan men ook weer naar buiten halen en wel als een geleefde vitale praxis. Dit weloverwogen kunnen memoriseren, hangt samen met het ook kunnen leven met en vanuit hetgeen men memoriseert. Dit kunnen memoriseren lijkt dan op het kunnen downloaden uit het grote kosmische geheugen reservoir, wat men de Akasha kroniek noemt. Van daaruit kon en kan men downloaden wat men niet weet en feitelijk bestaat dat nog steeds, ook in de wetenschap. De meesten die een idee krijgen, zeggen: "daar gaat mij een licht op." Maar waar komt dat dan vandaan? Dat komt van een andere zijde van de werkelijkheid, die de wetenschap niet erkent en hoeft te verkennen, gezien haar optiek zich aan de harde feiten te houden, hetgeen zeer wel haar gronden heeft.

Wat we nastreven, is dat we op een empirische wijze, weer dat etherlichaam leren activeren en daarmee ook het beeldverhaal, dat we innerlijk in ons dragen weer voor ons geestesoog kunnen terughalen. Wanneer we dat beeldverhaal kunnen terughalen, activeren we feitelijk weer het vermogen om hetgeen innerlijk is opgeslagen weer te her-innemen en te her-uiten. Dan kan je bijvoorbeeld de groeiwijze van de aardappel, die je ooit zorgvuldig hebt waargenomen, altijd weer exact terughalen en weer voor je zien ontluiken. Je kunt dan bijvoorbeeld zien hoe de stoloon, in deze de onderaardse stengel, zich een weg zoekt. In dit experiment lag de aardappel in een te kleine pot op de aarde. Vanuit een oog op de aardappel zie je een kiem groeien, die een kleine stengel vormt en zijwaarts daaruit groeien onderaan de eerste piep kleine wortels en wat hoger zie je een zijwaartse onderaardse kleine stengel groeien, in deze de stoloon en meer naar boven al de eerste piepkleine blaadjes. Stolonen zijn onderaardse stengels en ook deze stoloon wil dus de aarde in en gaat dan vanuit de stengel, waar hij zijwaarts over de rand van de pot aan het uitgroeien is, als het ware zoekend, weer de goede richting op en zwenkt terug, zodat hij alsnog de aarde in kan. Dat doet hij niet in een dag of week, maar je ziet de stoloon zoeken. Wanneer de kleine teruggehouden kiem in het licht staat, dan voelt men en ziet men die innerlijke drang, rood en paars aanlopend, om uit te groeien. Dat is een prachtig gezicht. Wanneer men een ontkiemende aardappel in het licht zet, dan houdt dat licht de groei terug. Wanneer men hem in het donker zet dan schiet hij als het ware als een raket de lucht in en vormt lange slappe witte stengels. Als je ze te lang in het donker houdt, komen ze niet meer makkelijk de aarde uit. Daarentegen groeien de poters, die in het licht bewaard en in hun groei terug gehouden worden, rap na het planten in de aarde op als sterke planten. Dit

gebruik kun je terugvinden in de wijze waarop vroeger aardappeltelers hun poters bewaarden in daartoe half in de grond gebouwde kassen.

Deze werking van licht en donker geldt voor zeer veel planten en met name zie je dat wat betreft hun groei en bloei bijvoorbeeld tussen korte dag en lange dag planten. Dat kan je proefondervindelijk uitzoeken. Zo zijn bijvoorbeeld de aardappel en de mais van oorsprong korte dag planten, die, om hier te kunnen bloeien ooit zijn gemuteerd. Tegenwoordig kan dat ook kunstmatig door de belichting al(?) niet te intensiveren, te verlengen en of te verkorten. Zo wordt ruim voor de kerstdagen een kerstroos gekweekt, die van onder groene grotere bladeren heeft en van boven kleinere rode bladeren. Dat kan hier op het noordelijk halfrond niet zomaar gerealiseerd worden, want de kerstroos groeit normaal gesproken als een korte dag plant, in zuidelijker contreien. Dan moet je ze hier dus ook kunstmatig in een korter daglicht laten groeien. Dus korte dag planten verschillen van lange dag planten in de wijze waarop ze groeien en of in bloei komen.

Het vormen van goede waarnemingen, vormt dus een heel belangrijk onderdeel in het fenomenologische onderzoekstraject, met name om ze zorgvuldig te kunnen inprenten en inprinten. Met als doel om ons etherlichaam te informeren en daarmee ook te activeren. (Als dat lukt, gaan we nog een stap verder en dat is het wakker maken van het astrale lichaam, zie volgende alinea.) De aan het etherlichaam verbonden beeldvorming reactiveren, noemen we imaginatie: in feite het opnieuw beeldend kunnen opbouwen van de groeiwijze van een plant. Het betreft een innerlijk beeld, dat we altijd op ieder gewenst moment terug kunnen halen. Het vormen van een imaginatie is zowel een belangrijk vermogen om te kunnen beelden als ook het vermogen om denkend een beeld te vormen. Dat betreft niet zozeer een fantaseren, hoewel fantasie ook een imaginatief vermogen vereist, maar dan een vrije imaginatie. Deze aan de exacte waarneming verbonden imaginatie is belangrijk om je een vitaal beeld te vormen van wat de plant mij in haar groei en bloeiwijze heeft laten zien, zodat je hem waarheidsgetrouw weer voor de geest kan halen.

Jochen Bockemühl onderscheidt in het fenomenologische proces vier stadia: 1. De fase van de exacte waarneming gekoppeld aan de fysieke feiten. 2. De fase van de dynamische beeldvorming gekoppeld aan het scholen van het imaginatieve vermogen middels het etherlichaam in relatie tot het denken. 3. De fase van de emphatische oordeelsvorming gekoppeld aan het scholen van het inspiratieve vermogen middels het astrale lichaam in relatie tot het voelen. 4. De fase van de dienstbare besluitvorming gekoppeld aan het scholen van het intuïtieve vermogen middels de ik-organisatie in relatie tot het willen.

Fase 3, waar we het astrale lichaam nutten voor het ontwikkelen van het inspiratieve vermogen, dan kan er bij wijze van spreken iets ingefluisterd worden, zou je er niet aan kunnen denken dat... Valt er je iets in. Of bespeur je een gevoel... en of ontstaat er een impuls.

Tijdens een fenoweek hebben we in het Reichswald met een groep een week lang de beuk onderzocht. Na enige dagen, bespeurt iemand een pijnlijk gevoel, achter in de nek en onder aan de schedelrand. In eerste instantie weet hij niet waar dat gekke gevoel vandaan komt en of wat het veroorzaakt heeft. Al praktiserend komt ie op de gedachte dat hij wellicht een kou heeft gevat, die op zijn nek is geslagen, want die week was het best koud, zeker als je lange tijd stil zittend bezig bent bij een beuk. Hij merkte zelfs dat ie ongemerkt wat gebogen ging lopen met zijn hoofd meer opwaarts gericht, alsof de nek beklemd zat tussen de bollende rug en het achterover buigende hoofd. In het groepsrondje deelde hij zijn bekommernis, waarop een ander dat ook beaamde en weldra waren er meer die dat gekke gevoel in de nek ook hadden bespeurd. We waren toen met 16 deelnemers die week en al ras werd de vraag gesteld: Wat wil dat zeggen?

Nog een ander voorbeeld. In de feno week dat we met de eik bezig waren, merkten we na enige dagen, gezien het stipte programma van 3 x 3 uur intensieve werksessies, dat de groep min of meer vertraagde, aanvankelijk doordat deze of gene steeds te laat kwam. Toen we het aan de orde stelden, kwamen we er achter dat eenieder van ons het gevoel had, tijd genoeg te hebben, wat in

tegenspraak was met de vaak gehoorde verzuchting, we komen tijd tekort, de sessies mogen langer duren. Maar in deze week bleek het besef van tijd toch te veranderen, pas daarna beseften we dat we min of meer in de sfeer van de eik kwamen, die heeft immers alle tijd, gezien zijn wijze van groeien en zijn respectabele leeftijd. Het groepsgedrag ging synchroon verlopen met die van de eik en min of meer werd ieder van ons een soort 'eik'. We begonnen toen te ervaren hoe de eik werkelijk in ons midden was gekomen en terugkijkend konden we zien dat elke week min of meer de signatuur en kenmerken kreeg, die paste bij de betreffende boom, die we aan het waarnemen waren. Het werken in een groep heeft in dit opzicht dan ook een groot voordeel, meer dan dat je in je eentje een week bezig bent. Samenwerkend ontstaat er een energetisch of morfo-energetisch veld die in tijd en ruimte gaat samenvallen en of resoneren tussen haar onderzoeksters en de betreffende boom. Wanneer de groep deze resonantie teweeg kan brengen, dan ontstaat zoets als een gemeenschappelijk bezielde streven, kort samengevat een soort van groepsziel en pas dan kan het geestelijke wezen van boom of plant al of niet indalen, hetgeen steeds niet te manipuleren valt, maar ervaren kan worden als een gratuite ontmoeting tussen intentionele wezens, die elkaar wat te vertellen hebben.

Kortom met deze exact te noteren individuele en groepsgevoelens kan er zicht ontstaan op het fenomeen an sich, evenwel dienen we deze gevoelens voorlopig gescheiden te houden van de waarnemingen.

We maken een onderscheid tussen waarnemingen en gevoelens. We beginnen altijd met het zo exact mogelijk waarnemen van het centrale onderzoeksobject/subject, in de betreffende week de beuk en of de eik. In de mate je al waarnemend je een beeld tracht te vormen in die mate sensibiliseer je zelf ook en kan het gebeuren dat er gevoelens ontstaan. Die kunnen vroeger of later ontstaan, afhankelijk van je sensibiliteit. In de waarnemingen ben jij als waarnemer actief betrokken, maar feitelijk onderga je als gevoelender passief wat er zoal binnen kan komen en wel op tig onderscheiden niveaus. Lichamelijke sensaties, zoals dat van die pijnlijke klem zittende nek, het vertragen van de groepsactiviteiten en of andere invallen en of impulsen. Het lijkt er dan op dat niet ik als waarnemer het initiatief neem maar de plant of boom, die zich kenbaar maakt middels mijn gevoelens, die in deze innerlijk gevoeld kunnen worden.

Dat een plant mogelijk actief mij iets tracht te doen gevoelend, mag zeer wel een vreemde gedachte genoemd worden en wellicht empirisch nauwelijks of niet aantoonbaar. De mens heeft echter een innerlijk zielsvermogen om te kunnen ontvangen wat er mogelijk speelt tussen deze of gene. Tegen de achtergrond van het driedig mensbeeld kan dat zowel gedacht, gevoeld als gewild lijken en of blijken. Vandaar dat we kunnen spreken van: er valt mij iets in, ik krijg de indruk en in mij komt een impuls op.

Menig wetenschapper is niet bekend met het bestaan van deze gevoelens, maar niettemin kan hij niet of nauwelijks verklaren vanwaar opeens een inventie binnenvalt en wel als een aha belevenis. In de praktijk van alle dag zie je in talloze onderscheiden disciplines en of vakgebieden echter wel degelijk het bestaan van wat men maar schaarft onder gut-feeling. We spreken in dit verband dan over een gevoelend, die naar gelang ieders talent, zich op talloze wijzen kan voordoen. Vele getalenteerde sensibele technici kunnen bij het ontrafelen van een technisch probleem, na verloop van tijd en een degelijke praxis, daar bij wijze van spreken blind op varen.

Uit antropologisch onderzoek blijkt dat inheemse volkeren zeer wel over dat vermogen beschikken. In deze waren bijvoorbeeld antropologen in Borneo /Indonesië de Dajaks aan het bestuderen m.b.t. hun wijze van leven en werken. Wanneer er iemand ziek was, konden ze zonder veel speurwerk het betreffende kruid moeiteloos vinden, alsof ze er zo naar toe liepen. Zo speurden ze niet alleen naar planten, maar ook naar dieren en alles wat hen van dienst zou kunnen zijn. Zo besloten deze onderzoekers met een groep uit het Dajak volk mee te reizen, omdat de groep besloten had, dat het tijd werd om weer eens de familie op te zoeken. Naar later bleek, wandelden ze wekenlang zo een

350 kilometer door een dicht woud langs rivieren en of ravijnen, zigzag afdalend en of overstekend, af en toe de kost bij elkaar scharrelend door te jagen en of te plukken. Op een gegeven moment gaven ze aan, dat ze wat extra's dienden te verzamelen, aangezien ze weldra de familie zouden kunnen verwachten. En dit alles zonder enig communicatiemiddel dan hun eigen sensibeleit en richtingsgevoel en blijkbaar een soort van gewaarworden waarheen, waar en wanneer deze gewenste ontmoeting zou kunnen plaatsvinden. Terwijl Dajaks het geschoten wild op een vuur aan het braden waren, hoorden de onderzoekers het nodige geritsel en weldra was de gewenste samenkomst een feit, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was.

Die antropologen dachten hoezo kan dat? Gek? Nee, dat is niet gek, de Aboriginals hebben dat vermogen, de Eskimo's, de Dhajaks in Borneo, dus in het algemeen de native's en wij hebben dat vermogen in principe ook nog. Alleen ontwikkelen we dat niet meer, hoewel je het in tal van andere vaardigheden kunt terugvinden. Daar zijn vele vele voorbeelden van in de praktijk te vinden, zoals het kunnen inschatten alwaar exact een proefboring naar olie gesitueerd dient te worden en dat behelst meer dan het kunnen hanteren van de seismologische onderzoeken en dito modellen van de aardkorst.

Zo is het onder andere gebruikelijk in de Pencak Silat, een sierlijke vechtsport in Indonesië, dat je onderscheiden proeven moest doen, teneinde je meesterschap te kunnen behalen. Zo werd bijvoorbeeld een groep met hun leider in de Ardennen ergens gedropt, midden in de nacht, zonder maneschijn, zonder sterren, 30 km van het kamp, zonder zaklamp en zonder kompas; op zijn gevoel moest degene die de groep leidde en de proef moest afleggen, trachtte te speuren, waarheen ze moesten om weer op hun basiskamp te kunnen weerkeren. In dit voorbeeld was Alfons de leider, het betrof zijn proef en puur op gevoel gaf hij steeds de richting aan, niet wetend of dat wel klopte, maar uiteindelijk net als de Dajaks, kwam hij met zijn groep smorgens om 6 uur op het basiskamp aan. Hoe heeft hij dat gedaan? Dat weet hij zelf niet. Hij speurde enkel dat innerlijke gevoel in welke richting het kamp zou kunnen liggen en dat bleek ongewis toch te kloppen.

Dat innerlijke gevoel heeft ieder van ons. Dat willen we dit jaar ook weer terugvinden. En belangrijk is dan, dat je ook voelt, dat is niet alleen voor hetgeen deze plant ons te zeggen heeft, maar dat je van lieverlee weer over deze vaardigheid kunt beschikken en dat voor velerlei doeleinden kunt inzetten, maar juist en vooral natuurlijk in het omgaan en toepassen van kruiden, want daarom zitten we hier in een kruidentuin.

De act van het gewaarworden verloopt passief, dat wil zeggen het overkomt je, je wordt het gewaar. Wanneer je waarneemt, ben je actief bezig de plant gedetailleerd waar te nemen, dat gaan we later nog verder uitwerken. Waarnemen is op zich nog niet zo eenvoudig, zeker als je een poging onderneemt om de betreffende plant precies te tekenen, zoals die zich aan mij laat zien in haar specifieke karakteristieken. Gewaarworden is ook niet simpel. Je denkt misschien: 'ik heb slecht geslapen, of ik ben misschien ziek, of mijn handen doen pijn omdat het koud is.' Dus je dient zeer wel ook je gewaarwordingen te preciseren en uit te zuiveren, komt die gewaarwording uit mijn eigen koker of pik ik nu iets op wat mogelijk samenhangt met de betreffende plant, die ik aan het waarnemen ben.

Men dient dus methodisch werkend een nauwkeurig onderscheid aan te brengen tussen gewaarworden en waarnemen. In de geschiedenis van het denken is er op talloze wijzen gestoeid m.b.t. deze precisering. Leibniz de filosoof bijvoorbeeld, maakte het volgende onderscheid. Hij introduceerde twee begrippen: perceptie, een term uit het latijn, te vertalen als waarneming en de term apperceptie, dat wat aan de waarneming toegevoegd wordt door de waarnemer. Locke onderscheidde impressions en sensations. Als je een filosofisch woordenboek openslaat, zie je dat er al heel lang is nagedacht over hoe we als mens dienen waar te nemen om het ook voor waar te kunnen nemen en wat er in de waarneming al of niet kan plaatsvinden, met als doel steeds beter te omschrijven wat we met de ene term of de andere feitelijk bedoelen. Zo dienen we onze twee begrippen waarneming enerzijds en gewaarwording anderzijds ook te preciseren. Dat onderscheid

heb ik al vele malen trachten uit te werken, zie daartoe de onderscheiden notities aangaande fenomenologie op de website, de syllabus, etc.

Gewaarworden is feitelijk een innerlijke waarneming, die ik passief onderga. Ik heb ooit in Kranenburg gewoond en reed in de late nacht naar huis, opeens werd ik gewaar dat ik moest remmen. Ook al twijfelde ik nog, voelde ik dat ik onmiddellijk begon te remmen en jawel daar schoot een grote das van rechts de snelweg op, vlak bij mijn auto, ik kon hem gelukkig ongedeerd laten passeren. Het gaat zo snel, dat je dat nauwelijks kunt realiseren en of je erop voorbereiden. Een ieder heeft dat vermogen in meerdere en mindere mate, je kunt je daartoe sensibiliseren, dat wil niet zeggen dat het zich altijd voordoet, laat staan dat je er ook gehoor aangeeft. Het betreft heel duidelijk een scholingsproces waarin je te onderscheiden stapjes en of fasen kan onderkennen al naar gelang je vermogens.

Verder is het belangrijk; ieder keer opnieuw als je naar de plant kijkt, die we willen beelden en of begrijpen, dat je onbevangen durft aan te vangen, vanuit een niet weten en als je er al iets van weet dat ook gedisciplineerd weet terug te houden en helemaal opnieuw begint deze plant in zijn unieke verschijningsvorm waar te gaan nemen. Een 'beginnersmind' oefenen, is het oefenen in een onbevangen waarneming, door steeds opnieuw te kijken en te ontdekken, dat je heel vaak heel veel nog niet gezien hebt. Dat doen we elke keer ook wanneer we de plant al kennen, elke keer dat je begint, begin je geheel en al opnieuw. Dan zul je bemerken, dat je steeds fijnere nuances tegenkomt, die je voorheen nog niet had gezien en let wel aan exact dezelfde plant, waar je misschien al een hele tijd mee bezig was, los van het feit dat de plant natuurlijk ook niet stilstaat, maar continu in haar groei en bloei kan veranderen, vandaar dat je de tijdsfasering en de ruimtefasering in de waarneming in acht moet houden. Dat hebben we o.a. met de klimop proberen uit te werken.

Om te kunnen waarnemen richten we ons actief naar buiten, de plant staat immers buiten ons. Om te kunnen gewaarworden dienen we ons eerder passief ontvankelijk op te stellen, je kunt een gewaarwording niet afdwingen, je kunt je wel actief open stellen naar de plant en in de mate je je gaat verhouden tot een plant kan het op een gegeven moment gebeuren, dat je iets gewaar kan worden: een inval, een indruk, een impuls, een sensatie en die vindt dan niet buiten je plaats, maar zeer wel in je eigenste innerlijk. Door 1 plant steeds beter waar te nemen en dat ook te kunnen imagineren, in die mate sensibiliseer jij je zelf voor de input van die specifieke plant (in deze het astrale lichaam als ontvangstmedium voor de gewaarwordingen). Hoe preciezer het waarnemen, hoe preciezer de gewaarwordingen kunnen binnen stromen. Je kunt dus het waarnemen en het gewaarworden in de fenomenologische methode niet scheiden, slechts onderscheiden, aangezien ze elkaars tegendeel vormen. Door deze tegendelen bewust afzonderlijk te vervolgen, versterk je als het ware zowel het spoor van de waarneming als het spoor van de gewaarwording, zodat er uiteindelijk een spiegelende tegenstelling ontstaat, die je bewust kunt leren mediëren. Om beide sporen goed te kunnen bemensen, is ieder haar bijdrage van wezenlijk belang en als groep samenwerkend ontstaat een geheel dat meer is dan de som van haar leden. Het streven is om uiteindelijk in contact te komen met het wezen van een plant, vandaar het woord fenomenon, het uit zichzelf verschijnende, alwaar een 'wezen' aan ten grondslag ligt. Dat eigenstandige wezen in eerbied leren verkennen en je er ook toe weten te bekennen, kan er toe leiden, dat je uiteindelijk iets van dat wezen in de spiegeling van beeldvorming voortspruitend uit de waarneming en begripsvorming voortspruitend uit de gewaarwording leert herkennen en ook dient te erkennen als haar eigenste staat van zijn en worden.

De methodische stappen in de fenomenologie hebben we dus al doende ondergebracht in twee te onderscheiden trajecten. De verleiding bestaat om van meet af aan zowel de waarneming als de gewaarwording aan elkaar te koppelen, maar dat kan leiden tot misinterpretaties en of het komen tot premature conclusies, hygiënisch gezien houden we ons er dus verre van. De twee routes kunnen elkaar wel degelijk bevruchten, maar niet nadat we ze in het te ondernemen scholingstraject eerst leren te onderscheiden. Men kan dus niet zeggen: "ik heb dat waargenomen en of gewaar geworden, en dat betekent dit..... José: Dus we zeggen niet: "ik heb dit gezien en of gevoeld en dat betekent dit

en of dat?" Juist. José: we beginnen dus met een zorgvuldig, "ik zie dat, ik zie dit, ik zie dit...en dan wachten we in alle rust tot er iets van buiten naar binnen gewaar kan worden?" Juist.

Wat dan naar binnen kan stromen, hangt mede van ieders eigenste sensibiliteit en of talent af. De ene is meer sensibel gerelateerd aan het fysieke bereik (vioolbouwer, houtbewerker, monteur, etc.), andere hebben meer een sensibel gevoelsvermogen, weer anderen een soort van helder voelend weten, anderen zien en of horen wat niet te zien en of te horen is. We zijn verschillend daarin. Het ene is niet beter dan het andere. We fungeren als instrument in relatie tot een plant niet op een gelijkvormige wijze. Daarom heeft werken in een groep het voordeel dat we onze onderscheiden talenten bij elkaar kunnen brengen.

Let wel dus dat je bepaalde gewaarwordingen in eerste instantie slechts sec noteert. Komt er een gedachte in je op, dan schrijf je deze op. Maar je gaat niet verder met die gedachte, je gaat niet redeneren. Fenomenologie behelst niet het ieder voor zich of met elkaar, het beredeneren en beargumenteren van ideeën en feiten. In eerste instantie moet middels de exacte waarneming de beeldvorming stap voor stap voortschrijden. Feitelijk ontstaat door het waarnemen een dialogale verhouding, waardoor de plant zich laat zien en begrijpen middels mijn gewaarwordingen. Hoe exacter we leren waarnemen, hoe exacter het gewaarworden op gang kan komen. De route van de waarneming en de route van de gewaarwording worden uitgewerkt in 8 stappen, zie daartoe het diagram op de website.

Het is een hele toer om de 8 onderscheiden stappen van beide routes zorgvuldig te doorlopen en daar de nodige tijd voor in acht te nemen en niet sneller te willen dan het proces laat zien. Je kunt beter iets goed uitwerken dan veel maar half. Het gaat in eerste instantie niet om het resultaat, maar om het gaan van de weg er naar toe. Heden ten dage is dat voor velen een vreemde gedachte, want je onderneemt niet voor niets iets, dus wat beoog je t.a.v. het resultaat en of het doel van je onderneming? Valt dat te calculeren? Soms wel, soms niet. Zowel in de fundamentele wetenschappen als in de fenomenologie is dat uit den boze, want dan wil je iets afdwingen, zo nodig manipuleren. Vandaar dat we opteren voor een vrij geestesleven, dat wil zeggen elk onderzoek dient niet onder curatele van het kapitaal te staan. Essentieel is het beoefenen van een onbevangen en onbaatzuchtige onderzoek houding ten dienste van.

Je kunt bijvoorbeeld niet stellen dat we na een jaar onderzoek de plant be'grijpen', zo we dat wel beogen, dan 'grijpen' we altijd slechts het ons welgevallige, maar het is zeer wel de vraag of dat dienstbaar wordt aan de plant en of de natuur, de aarde, de mens? We verliezen dan de eerbiedhouding en het respect voor wat zich aan ons wil openbaren. Dat klinkt plechtig, maar au fond beseffen we nauwelijks meer het mysterie van alles wat we hier op aarde aantreffen. Naast het oefenen van de onbevangen grondhouding mag de verwondering in deze evenzeer weer haar intrede doen. Haaks op deze grondhouding staat dus het machtsstreven om het onderzochte onder controle te krijgen en vooral ook te houden omwille van het gewin. We kunnen een plant niet op de pijnbank leggen om haar geheimen te ontfutselen. Een ontdekking komt niet uit mij voort, maar wanneer ik mij dienstbaar en deemoedig opstel, dan vallen ze mij gratis toe. In deze komt hoogmoed voor de val in welke vorm dan ook. Dit alles impliceert dat fenomenologie fundamenteel vertrekt van uit een gelijkwaardige dialogale grondhouding tussen subject en object, waarin tijd en ruimte in acht wordt genomen om elkaar nader te leren kennen.

We gaan vandaag een eerste poging wagen om te speuren welke plant in ons midden wil verschijnen. Dat kan op verschillende manieren: men kan bij zichzelf, wanneer je van binnen stil wordt, speuren of er iets voor je geestesoog wil verschijnen, geduldig wachtend en het zou zomaar kunnen zijn dat er een plant zich aandient. Dat is mogelijk. Maar ieder kan zeer wel ook op geheel eigen wijze in deze kruidentuin gaan rondspeuren en zich laten leiden door wat op hem afkomt en of wat haar opvalt. Wanneer ieder dat op haar of zijn eigen wijze doet en we komen uit op 8 of meer verschillende

planten, dan hebben we nog een weg te gaan om met elkaar uit te vogelen welke plant zich aandient om in ons midden te willen vertoeven. Het vertrekpunt van dit proces is altijd wat ieder op zich van binnen uit op dat moment ervaart en dat ook onder woorden wil brengen, zodat het inleefbaar en beleefbaar wordt voor elk ander in de groep. Dat proces gaan we met elkaar zorgvuldig beluisteren en we letten erop in welke mate het in ieder van ons al of niet gaat resoneren. Stapsgewijs komen we dan tot een coherente samenhang, die uiteindelijk de plant aan het licht brengt, die ieder van ons op haar eigenste wijze min of meer al laat zien en horen. Dat vraagt een tastend invoelend verbinden van wat middels ieder haar eigenste inbreng schoorvoetend wil aantreden. Uiteindelijk hebben we dan een begin, evenwel staan we dan geheel en al nog met lege handen, niet wetend wat er op ons afkomt en of wat we dienen te gaan ondernemen. Ook deze eerste stap gaat ieder op haar eigenste wijze verkennen en deze eerste stap vormt de opstap naar het domein van de waarneming. Maar dan komt meteen de vraag op, hoe moet ik waarnemen, die vraag mag je al doende zelf gaan verkennen. Dat zal de eerste klus worden voordat we überhaupt iets kunnen gaan waarnemen.

Na dit intro geeft Monique een rondleiding door de kruidentuin en laat zien waar de kruiden staan en hoe ze heten. Dat is om je te kunnen oriënteren een prima ingang om nader kennis te maken met de betreffende plant.

Methodisch gezien, kan je ook zonder voorkennis, door de tuin lopen en je op je gevoel laten leiden naar de plant, die op dit moment zich laat zien als te verkiezen. Kijk maar welke insteek of anderszins je zelf verkiest.

Neem daarvoor alle tijd en we komen daarna weer terug in de groep om dit tastenderwijs te gaan inventariseren. Het kan zo zijn dat we eerst alleen rondkijken en rondspeuren, mededelen wat we ervaren hebben, dat schrijven we op. Vervolgens kunnen we het geïnventariseerde nog een 14 dagen op ons laten inwerken en dan tot een besluit komen. Weet dan, dat de plant die we samen verkiezen voor ieder van ons een betekenis heeft en of iets kan brengen. Dat is het vertrouwen. Veel genoegen op je eerste zoektocht.